

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predaj 22. telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopis se ne vračajo. — Nebrankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značil. vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 111 • Maribor, četrtek, dne 28. septembra 1939 • Leto XIV

Kolektivizem zahteva najpopolnejšo svobodo in demokracijo

Diktatura pomeni zaslužjevanje človeka in duhovno propast.

Del svetovnega tiska poudarja, da gre v sedanjih krvavih sporih za dva svetovna nazora: liberalističen in kolektivističen. S tem da nastajata dva svetovna bloka, ki se kosata sedaj za oblast na svetu. Tako pravijo listi. V resnici pa imajo mednarodne zmede imperijalistično ozadje na obeh straneh, ker gre na obeh straneh za imperije.

Nedvomno je tudi jako važno vprašanje ali so imperijalizmi demokratični ali diktatorični. Ni namreč vseeno, kako se rešuje življenjsko vprašanje, ali diktatorično ali demokratično. To je celo jako važno, ker mora vendar človeštvo stremeti za tem, da ohrani svoje človeško dostojanstvo, kar je pa le mogoče, če aktivno sodeluje v vsem javnem življenju. V diktaturah, naj bo taka ali taka, človeštvo ne sodeluje in izgublja s tem stik z realnim življenjem, postaja bolj in bolj »materijal«, kar pomeni duhovno degeneracijo. Prav povojna doba, v kateri imamo duhovno nekonsolidirano skoraj po vsem svetu, nam priča o tem, kako se človeštvo razvija.

Prav nič ne more biti merodajno za sistem diktature, če gre za liberalno ali kolektivno družbo. Zakaj diktatura ni in ne more biti izraz prodirajočega kolektivizma, ker prav kolektivizem, to je skupnost, zahteva sodelovanje vseh, torej najpopolnejšo svobodo in demokracijo.

Diktature so zloraba razvojnega stanja. Gospodarski in tudi politični razvoj silita človeštvo h kolektivizaciji. Zaradi tega prav mnoge države zaradi nujnih razmer bolj in bolj uvajajo posamezne kolektivistične akcije nehote. — Zato smatramo, da je kolektivizem prehodna forma človeške dužbe, ki se ji ne bo mogoče izogniti, toda prospevala bo le takrat, če bo rasla s človeštvom, ki se bo obenem svobodno in demokratično udeistvovalo samo.

Vprašanje liberalističnega ali kolektivističnega razvoja ne more biti vprašanje, ali se naj vojna nadaljuje ali ne. Narodi bi čisto lahko živeli v miru, če bi spoštovali demokracijo in prijateljsko sodelovanje. Nobena diktatura ne bi bila potrebna, noben imperijalizem.

Zato pravimo: Vsaka vojna je v jedru imperijalistična.

Propagator ideje Zedinjenih držav Evrope in marksizem

Coudenhove-Kalergi o boju proti marksizmu.

Znani zagovornik preureditve Evrope v smislu »Združenih držav« je napisal v svoji zadnji knjigi:

»Nič ne škoduje bolj obrambnemu boju kulture Evrope proti barbarstvu, kakor neumno geslo »Boj marksizmu«. Kajti danes Marxovi pristaši prav tako malo tvorijo eno skupnost kakor verniki Mojzesa, čigar zapovedi časté kristjani in judi, toda jih zelo različno razlagajo... Evropski marksizem se bori za zgraditev svobode, za enako pravico vseh, proti predpravicam in kastam in sužnosti. In samo v znamenju svobode more kulturni del Evrope zmagati. Zato se s tistim neumnim geslom »Boj marksizmu« ne sme siliti demokratičnega socializma, da bi proti svoji volji bil pognan v drug tabor.«

Kaj pripravljajo v Moskvi?

Nemško-ruska posvetovanja v Moskvi — Ribbentrop zopet v Moskvi

Na željo sovjetske vlade je prispel nemški poslanik v. Ribbentrop zopet v Moskvo.

V zvezi s poročilom ruske poročevalske službe se bodo v Moskvi razgovarjali o vprašanjih, ki se tičejo Poljske in trgovinskih odnošajev med obema državama.

Glede Poljske naglašajo v Moskvi, da je to vprašanje izključno pridržano Rusiji in Nemčiji, torej se tudi Poljakov ne tiče.

In obisk turškega zunanjega ministra?

V mednarodnih političnih krogih različno komentirajo prihod turškega zunanjega ministra Saradzogluja v Moskvo in to ob času, ko se tamkaj mudi nemški zunanji minister v. Ribbentrop.

Vse kar se govori o tem obisku, so seveda sama »gibanja«.

Trdi se, da gre za vprašanje Dardanel in Črnege morja. Rusija baje hoče pridobiti Turčijo, da bi ne dovolila plovbe tujim vojnim ladjam skozi Dardanele.

Nadalje se trdi, da hoče Rusija zopet postati zaščitnica balkanskih držav in da bi v tej zvezi imela Turčija posebno misijo.

Sovjeti zahtevajo Besarabijo?

Razširjene so vesti, da bo Sovjetska Rusija zahtevala od Romunije izročitev Besarabije, ki jo je Romunija dobila po svetovni vojni. Iz Bukarešte te vesti zanikajo. Vsekakor bodo v Moskvi med obiskom turškega zunanjega ministra

Rusija in Estonka

Sovjetska vlada je stavila estonskinarico. Kot razlog za to zahtevo navajajo, da Estonka ni dovolj pojasnila pobege poljske podmornice iz Revala, radi česar sumijo v Moskvi, da bi estonska pristanišča lahko služila za operacijsko bazo tudi drugemu tujemu brodogradu.

Trdi se, da je sovjetska vlada zahtevala od Estonke, da ji prepusti svojo zunanjo trgovino, pristanišča pa kot operativne baze za rusko vojno mor-

razpravljali o Romuniji, ki je s Turčijo v najožjih prijateljskih stikih.

Sovjetska zavrnila Angliji Nobenih drugih dogovorov z Nemčijo.

Te dni so se vršili razgovori angleške in francoske vlade s poslaniki Sovjetske Rusije v Londonu in Parizu. Angleška in francoska vlada sta menda dobili zagotovila, da sovjetska vlada ne namerava razširiti svojih odnošajev do Nemčije in da bo ostala v sedanjih vojni nevtralna.

Estonka bo branila svojo neodvisnost. Estonski radio napoveduje, da bo Estonka branila svojo neodvisnost do zadnjega moža.

Krvavi boji za Varšavo

Nemški naskok na varšavsko utrdbo Mokotov

Dasi je Varšava pravzaprav samo še kup razvalin, ker menda ni hiše v mestu, ki bi ne bila zadeta, ali od bombe, ali od topniškega izstrelka, se branilci vendarle nočejo udati.

Varšavska kratkovalovna radio oddajna postaja zatrjuje, da je vojska odločena braniti mesto do skrajnosti in da jo pri tem podpira tudi vse prebivalstvo.

Mesto je v resnici spremenjeno v trdnjavo. Izkopani so globoki jarki in zaklonišča ter napravljene utrdbe, ki omogočajo uspešno in dolgotrajno obrambo. Edina možnost zavzeti Varšavo je frontalni napad, ali pa izstradanje mesta. Isto velja za trdnjavo Modlin. Frontalni napad namesto pa bo stal napadalca ogromne izgube. Ako bodo to storili Nemci, bodo te izgube nosili oni.

Nemci javljajo zasedbo utrdbe Mokotov

Nemško vojno poročilo pravi, da so nemške čete v naskoku zavzele poljsko utrdbo Mokotov pri Varšavi.

Polotok Hela še vedno v poljski posesti

Polotok Hela pri Gdyniji se nahaja še vedno v poljski posesti in se brani pred nemškimi napadi, dasi je posadka obkrožena od vseh strani. Trdijo, da je vseh branilcev samo 600, da pa se ne bodo udali, predno jih ne bodo izstradali ali pa, ako jim poide municija.

Poljski socialisti branijo domovino

Kakor znano, so poljski socialisti in poljski kmetje bili hudo preganjani od strani poljske šlahte (plemstva), ki je po vzgledu diktatur nasilno vladala na Poljskem. Ko pa je nastopila nevarnost za Poljsko, so preganjani socialisti in kmetje nastopili v obrambo Poljske. — Socialisti so izdali proglas, v katerem omenjajo preganjanje, ki so ga bili deležni od strani vladajočih, toda pravijo: »Poljska republika je bila tvorba socialistične borbe za svobodo in samoodločbo narodov.« Nato se proglas obrača

proti Moskvi in obsoja vkorakanje sovjetskih čet na poljsko ozemlje v trenutku, ko je bila Poljska napadena. Proglas zaključuje z ugotovitvijo, da »branijo Varšavo vsi njeni prebivalci, v prvi vrsti pa varšavsko socialistično delavstvo.«

Rusko prodiranje na Poljsko se vrši postopoma

Sovjetska armada se zelo oprezno približuje razmejnitveni črti, ki sta jo dogovorili moskovska in berlinska vlada.

Na zapadni fronti še vedno samo uvodni boji

Francozi trdijo, da bodo Nemci poskušali ofenzivo

Na zapadni fronti so po zatrdilu francoskega armadnega poveljstva boji izključno krajevnega značaja. Francozi stojijo v dolgi črti na nemškem ozemlju, ponekod že v pasu Siegfriedovih utrdb. S temi lokalnimi uspehi so preprečili, da bi se bila vojna takoj v početku prenese na francoska tla.

Pričakujejo pa Francozi, da pripravljajo Nemci ofenzivo večjega obsega in računajo z možnostjo, da bodo napadli na nemško-švicarski meji

Bombardiranje Friedrichshafna

Francoski letalci so dne 25. septembra napadli Friedrichshafen ob Bodenskem jezeru, kjer se nahajajo tudi tvornice za izdelavo Zerpelinov. Po švicarskih poročilih so Švicarji z nasprotnega brega opazovali napad in ugotovili silne eksplozivne bombe. Nemci trdijo, da niso bili poškodovani vojaški objekti in tovarne.

Pomen Posarja za Nemčijo

Francoska vojska je prodrla v Posarje in njeni topovi obvladajo večji del tega industrijsko izredno važnega ozemlja. V industriji v Posarju je bilo do vojne zaposlenih 120.000 delavcev, promet vseh industrij v Posarju je znašal letno 30 milijonov funtov šterlingov

Tri poljske podmornice

od petih so se izmuznile nemško-ruski blokadi poljske obale v Baltičkem morju in dosegle švedska pristanišča, kjer so bile z moštvo vred internirane.

Deset poljskih letal je prispele v London

Deset poljskih letal je priletelo na Škotsko. Med potjo so jih lovila nemška letala in obstreljevali protiletalski topovi. Angleška vlada bo odredila, kje bodo sodelovali v vojni dalje.

(skoro tri četrtine milijarde dinarjev). To ozemlje je v industrijskem oziru mnogo več vredno kot pa ozemlje vzhodne Prusije ali nemške Gornje Šlezije. — Vsa nemška vojna industrija je zgrajena na železu in premožu. Iz Posarja pa je dobivala Nemčija doslej 8 odst. celokupne svoje proizvodnje premoža, 9 odst. koks in 11 odst. železa. Izguba tega ozemlja je torej važna za nemško proizvodnjo, kakor tudi za nemški izvoz. Iz Posarja je izvažala Nemčija 30 odst. več kot vsaka izmed ostalih industrijskih pokrajin v rajhu. 11 odst. vsega premoža, ki ga je Nemčija izvozila, je šlo iz Posarja največ v Francijo, za kar je dobila Nemčija skoro 2 milijona funtov šterlingov. Nadalje je dobivala Nemčija iz Posarja 5 odst. premožovega katra in 10 odst. drobnih železnih izdelkov od njenega celokupnega izvoza.

Za sovjetsko armado prihajajo na zasedeno poljsko ozemlje organizatorji novega gospodarskega režima. Kakor poročajo iz zasedenih krajev Poljske, prihajajo neposredno za rusko armado organizatorji novega, sovjetskega gospodarskega režima.

20 milijonov turških lir izrednega kredita zahteva turško vojno ministrstvo za obrambne svrhe.

Zedinjene države za pomoč Angliji in Franciji, ne da bi same stopile aktivno v vojno.

V Evropi z velikim zanimanjem slede razvoju dogodkov v Zedinjenih državah. Roosevelt je bil že od nekaj odločen pobornik sodelovanja Zedinjenih držav z Anglijo in Francijo. Ta njegova politika je naletela na odločen odpor v kongresu in senatu, kjer so se celo člani demokratske stranke, ki ji Roosevelt pripada, spirali, da bi se Zedinjene države v vojni postavile na stran zapadnih demokracij. Roosevelt je že pred izbruhom vojne poskusil doseči spremembo takozvanega nevtralnostnega zakona v pravcu svoje politike. — Toda zagovorniki nevtralnosti, ki so v javnosti zlasti agitirali s slabim izkustvom Zedinjenih držav v svetovni vojni in po vojni, ko Evropa ni hotela slišati njihovih predlogov, so spremembo zakona odklonili. To odklonitev Rooseveltovih zahtev so smatrali kot težek poraz predsednika Zedinjenih držav.

Odkar pa je izbruhnila vojna v Evropi, se je opozicija proti Rooseveltu pričela krhati in ginevati. Roosevelt je ponovno stavil predlog za spremembo nevtralnostnega zakona in sklical kongres ter senat na zasedanje.

Dne 21. septembra se je senat sestel in izvolil odbor za proučevanje Rooseveltovega predloga, dne 25. septembra je ta odbor že sprejel sklep: 1. da se ukine prepoved izvoza orožja, 2. da se prodaja orožja proti gotovini in pod pogojem, da ga kupec sam odpelje, 3. da se zvišajo kazni za tiste osebe, ki bi kako drugače kršile ameriško nevtralnost. Le glede 4. točke predloga, da se dovolijo nakupovalcem orožja kratkoročni krediti, še ni sporazuma.

Kako sodijo o ameriškem postopanju v Evropi?

Rooseveltov predlog za spremembo ameriškega nevtralnostnega zakona je ogromnega pomena za Evropo. V bistvu pomeni ta predlog podporo Zedinjenih držav Angliji in Franciji, kar je seveda velike važnosti, zlasti v dolgi vojni, ki jo imata v načrtu Anglija in Francija. Z Rooseveltovim predlogom se bo vo-

jaška moč obeh držav ogromno stopnjevala, dočim je nemški vojni potencial dosegel višek ob izbruhu vojne.

Gotovo je, da so Roosevelta pri tem vodili drugi nagibi — lahko rečemo tudi idejni — kakor pa tiste, ki sedaj pristajajo na njegov predlog, katerega so do nedavna še odklanjali. Orožna industrija in njeni eksponenti v senatu in kongresu gotovo pristajajo na Rooseveltove predloge iz dobičarskih ozirov, potem ko so se prepričali, da se da tu zasluziti.

O važnosti spremembe nevtralnostnega zakona pa pričajo najbolj zgovorno napadi v nemškem, pa tudi v italijanskem tisku. Italijanski tisk, Mussolinija, pa tudi v spremljenem stališču Zedinjenih držav grdo kupčijo in spekulacijo ter prav nič človečanskega.

V Angliji in Franciji odgovarjajo, da se radi spremenjenega stališča Zedinjenih držav v vprašanju nevtralnosti ni treba nikomur razburjati, razen mogoče tistemu, ki je vojno pričel in s tem ustvaril potrebo, da Zedinjene države stopijo iz rezerve. Za mir ni treba trkati pri tistih, ki niso sprožili vojne.

Debata o nevtralnostnem zakonu v Washingtonu pa bo še trajala nekaj tednov, kakor pričakujejo, ker v Zedinjenih državah je navada, da se sprejmejo zakoni šele, ko jih vsestransko premelejo.

Vseameriška konferenca v Panami

Med tem, ko se evropske države nahajajo v vojni druga proti drugi, ali pa s puško ob nogi čuvajo svojo nevtralnost, se sestajajo države ameriškega kontinenta k skupnemu posvetu v Panami. Na konferenci v Panami bo govora o merah, ki naj zagotovo nedotakljivost ameriškega kontinenta in o skupnih gospodarskih ukrepih, da se ameriški kontinent obvaruje škode, ki bi jo lahko utrpel vsled vojne v Evropi.

Razpust komunistične stranke v Franciji

Poslanci obdrže mandate.

Francoska vlada je razpustila komunistično stranko in vsa komunistična društva, ker je bilo njih delovanje v nasprotju s politiko države, ki se nahaja v vojni. Poslanci pa obdrže svoje mandate, vendar se ne smejo udeleževati in vršiti propagande v smislu protifrancoske politike.

10.000 rezervistov je zopet poklicala danska vlada pod orožje.

Resnicoljubnemu »Slovincu« »Slovenec« se zaganja v socialiste. Vsi ti napadi so dobro preračunani.

Zato nam zaenkrat ne preostaja nič drugega, kakor da molče prenašamo vse laži, ki jih prinaša resnicoljubni »Slovenec« o posameznih predstavnikih socialističnega gibanja, kakor tudi o gibanju samem. — Izjavljamo pa, da bomo »Slovincu« takoj temeljito odgovorili, čim nam bodo razmere to dopuščale.

»Delavska Politika« ne dobiva nobenih subvencij, zato povsemavaj naročnino takoj!

Doma in po svetu

Pred imenovanjem komisarjev v avtonomnih mestnih občinah. Kakor poročajo iz Beograda, je pričakovati v bližnjih dneh imenovanje komisarjev v mestnih občinah z lastnim statutom na področju vse države. Doslej so bili imenovani komisarji samo na Hrvaškem. Za imenovanje prihajajo v poštev aktivni ali pa vpokojeni sodniki, ki se niti kot vpokojenci niso politično vidno udeleževali. Na ta način se hoče onemogočiti nadaljevanje stanja v občinah, ki je bilo ustvarjeno pod Stojadinovičevim režimom in ustvariti predpogoje za izvedbo svobodnih volitev, kadar bodo razpisane. Te namere osrednje vlade je treba samo pozdraviti, z željo, da po imenovanju komisarjev pride tudi kmalu do svobodnih in tajnih volitev, z uporabo čistega proporca.

»Prekmurje veruje v svojo bodočnost« je naslov članka, ki ga je 21. t. m. objavil »Seljaški Dom«, glavno glasilo HSS. Kot pisec je podpisal Marko Hraščan, seljak iz Murske Sobotice. V članku, ki se mu vidi, da ga ni spisal kmetijski človek, se propagira priključitev Prekmurja k banovini Hrvatski in se pripoveduje, da vsi prekmurški kmetje žele priti pod Zagreb. Debata o tem ni potrebna, ker je odgovorno vodstvo HSS že izjavilo, da si Prekmurja ne lasti. Vendar je neprijetno, če glavno glasilo HSS razširja mnenje, da spada Prekmurje k Hrvatski.

Uradniki gozdne uprave v Sloveniji so stavljeni vsi na razpoložanje.

Za pokojninsko zavarovanje trgovskih pomočnikov, zobnih tehnikov in strojnikov se je izrekel svet pokojninskega zavarovanja, ki ga tvorijo odposlanci vseh pokojninskih zavodov in je dne 25. septembra nadaljeval zasedanje v Ljubljani.

Za načelnika oddelka za notranje zadeve v banovini Hrvatski je bil imenovan Srb, Bogdan Bojkić. »Hrvatski dnevnik« piše o tem imenovanju, da to imenovanje nima nikakega opravka s »tradicijo« ali načelom enakopravnosti. Bojkić je bil postavljen na to mesto, ker uživa ugled sposobnega in konkretnega uradnika. — To je torej čin zaupanja, izkazan njemu osebno, obenem pa tudi dokaz, da pripadnost srbskemu narodu v Hrvatski ni zapreka, da bi se pošteni in sposobni ljudje ne mogli povzpeli na višje položaje. To je nadalje dokaz sožitja, ki vlada v koaliciji Hrvatske seljačke stranke in Samostalne demokratske stranke.

Poljskega poslanika je obiskal podpredsednik vlade dr. Maček v pondeljek, dne 25. septembra.

Jugoslovanski veleposlanik v Ananki, dr. Ilija Šumenković, je bil te dni v nastopni avdijenci pri predsedniku Turške republike Izmetu Ineniju.

4 milijarde dinarjev dnevno stane po računu strkovanjakov Evropa vojna in vojna pripravljenost. Ko se je šlo za skrajšanje delovnega časa, so govorili, da to uničuje gospodarstvo. Dejstvo pa je, da so delavci morali delati po 48 in 60 ur tedensko radi oboroževanja, dočim bi bili lahko brez oboroževanja delali samo 30 ur. Koliko...

Komunisti izključeni iz vseh francoskih strokovnih organizacij. Kakor je našim bralcem znano, je pred leti prišlo v Franciji med komunisti in socialisti do sporazuma o enotnih strokovnih organizacijah, ki jih predstavlja C. G. T. (Comité Général du Travail = glavni odbor dela). Sedaj je to sodelovanje odpravljeno. C. G. T. je izdal proglas, v katerem med drugim pravi: »Izjavljamo, da ni več nobene sodelovanja s tistimi, ki niso hoteli ali mogli obsoditi takega načina zanikanja človeških načel, ki so čast našega delavskega gibanja.« Izjavo so podpisali člani vrhovnega odbora C. G. T. Tako so nekateri zunanepolitični dogodki vplivali na delavsko gibanje v Franciji. K temu pripominjamo, da se je Jouhaux pred leti trudil tudi za upostavitve enotne strokovne internacionale. Tedaj so se protivile njegovemu predlogu predvsem angleške, danske, švedske, švicarske in belgijske strokovne organizacije.

Slovaški konzul odobrava politiko Francije in Anglije. Po londonskih vete je dosednji slovaški konzul v Londonu, inž. Harminc, predložil angleški vladi spomenico, v kateri omenja razmere v Slovaški in izjavlja, da se popolnoma strinja s politiko Anglije in Francije.

V tej vojni gre zares. »Manchester Guardian« piše: »Zavezniki naj ne nehajo v radiu dopovedovati, da je ta vojna resno mišljena in ne samo navidezna, kakor bi radi videli nekateri, ki s tem skušajo tolažiti svoj narod.

Predsednik Poljske republike ni odstopil. Agencija Pat zanika vesti, ki so se razširile o nameravanem odstopu predsednika Poljske republike Moscickija, katerega naj bi bil zamenjal Pađerewski.

Sovietsko veleposlaništvo v Berlinu. Berlinski listi javljajo, da je sovietsko veleposlaništvo v Berlinu sedaj tako-le zasedeno: veleposlanik Škvarčev, veleposlaniški svetnik Kašulov, vojaški zastopnik Kurtjejev, prvi tajnik Pavlov in Ivanov, drugi tajnik Štrosčenko, tiskovni ataše Smirnov, trgovinski zastopnik Babarin in namestniki Mihajlov, Uljanov in Kušlevič, pomočnik vojaškega zastopnika, brigadni poveljnik (kombrig) Beljakov in letalski polkovnik Fkornjakov.

Posebno okrožnico proti boljševizmu namerava v kratkem izdati papež. V okrožnici bo opozoril na boljševiško nevarnost v Evropi, sklicati namerava baje tudi mednarodno konferenco vseh krščanskih cerkva za skupno borbo proti brezbožnikom.

Kdo je bil pokojni Oto Wels? Zadržati smo sporočili vest, da je v Parizu preminul v izgnanstvu predsednik nemške socialne demokracije s. Oto Wels. Wels je bil po poklicu tapetniški delavec. Vsled svoje izredne sposobnosti je l. 1907. postal glavni strankin tajnik in je ostal na tem položaju do svetovne vojne. V novembru l. 1918. je bil poveljnik Berlina. Odlično je sodeloval pri sprejetju nemške weimarske ustave. Bil je član redakcije »Vorwärtsa« in zelo dober časnikar in teoretik socializma ter demokrat.

Zane Grey:

Mož iz gozda

Izgledalo je, kakor da se bo vsak hip zgrudil, ko se je, tresoč se po vsemu telesu, pomikal ritensko proti vratom. Par sekund jeze in razburjenja ga je spremenilo v usmiljenja vrednega starca.

»Toda Al — jaz sem vendar Vaš prijatelj —«, je pričel Dale proseče.

»Prijatelj, he?«, je odvrnil živinorejec zagrenjeno, ves razsrjen. »Potem ste Vi edini... Milt Dale, jaz sem bogat in smrt mi je blizu. Ne zaupam nikomu... Toda Vi, Vi divji lovec, ako ste Vi moj prijatelj — potem, dokažite mi!... Pojdite in ubijte tega lopovskega ovčjega tatu! Napravite nekaj — in potem pridite k meni, da bova govorila dalje!«

S temi besedami je, nagnjen naprej, kot da bi lovil ravnotežje, oddrsal v hišo in zaloputnil z vrati.

Dale je še za hip postal, potem je zgrabil svojo puško in odšel.

Ob sončnem zahodu je zagledal Dale taborišče svojih štirih mormonskih prijateljev; prišel je ravno prav k večerji.

John, Roy, Joe in Hal Beeman so bili sinovi nekega mormonskega pionirja, ki je bil ustanovitelj male občine Snowdrop; po letih so bili mladi možje, toda trdo delo in življenje na prostem je povzročilo, da bi jim človek prisodil precej več let. John in Roy sta bila le par let narazen in prav tako tudi Roy ter Joe in Hal. Po zunanosti jih je bilo težko ločiti med seboj. Jezdec, ovčji pastirji, lovci, — vsi so bili visoke rasti, mišičasti, jaki, suhih, mirnih obrazov, bro-

naste barve in so imeli tihe, ostre oči, kot ljudje, ki so navajeni živeti na prostem.

Njihovo taborišče je bilo poleg nekega studenca, v neki votlini, obdani od trepetljik, nekako tri milje oddaljeno od Pine; četudi so delali za Beasleya tik vasi, so dnevno jezdili iz taborišča na delo in se zvečer vračali, kakor je to že običajno pri naseljencih in ljudeh njihovega kova.

Dale in bratje so imeli mnogo sličnih lastnosti in družilo jih je pristržno prijateljstvo. Toda kar se tiče zaupljivih stvari, so govorili vedno le o takih, ki so se tikale življenja v gozdu. Dale je večerjal z njimi in se razgovarjal, kot običajno, kadar so se srečali, ne da bi jim bil kaj namignil o svojem načrtu, ki ga je koval v duhu.

Po večerji je pomagal Joeju spraviti konje domov; potem sta jih zvezala na prednjih nogah in nato gnala na s travo poraslo jaso med borovci. Pozneje, ko je zapihal vetrič in so se pričele plaziti sence po gozdu, da se je tako prijetno sedelo ob tleh taboriščnem ognju, je Dale pričel govoriti o stvari, okoli katere so se pletle vse njegove misli.

»Vi torej delate za Beasleya?«, jih je vprašal, da bi spravi razgovor v tek.

»Smo, smo«, je odvrnil John zategnjeno. »Toda danes, po enem mesecu, smo si pustili izplačati naš zaslužek in odpovedali. Beasley je bil seveda divji.«

»Zakaj pa ste pustili delo?«

John ni odgovoril, mirni, prikriti izraz na obrazih njegovih bratov pa mu je razodel, da nočejo prav z besedo na dan.

»Poslušajte, kaj vam bom povedal, potem pa lahko govorite«, je nadaljeval Dale. Naglo govorec je poročal o Beasleyjevi zaroti, nameravani ugrabitvi Auchinclossove nečakinje in nakani, da se Beasley polasti premoženja umirajočega.

Ko je Dale skoro brez sape sklenil svoje pripovedovanje, so sedeli mladi mormoni pred njim, brez najmanjšega znaka kakšnega presenečenja ali sočutja. John, ki je bil najstarejši med njimi, je prijel vejo in počasi dregal z njo v žerjavico, da so praske tale bele iskre na vse strani.

»Torej, Milt, zakaj si nam to pripovedoval?«, je vprašal previdno.

»Vi ste edini moji prijatelji«, je odvrnil Dale. »Dozdevalo se mi je, da ni čisto varno, ako bi doli v vasi govoril o tej stvari, pri tem pa sem se na mestu spomnil na Vas, dečki. Nočem dopustiti, da bi Snake Anson ugrabil tega dekleta. In ker rabim pomoč, sem prišel k Vam.«

»Beasley ima v Pini močno pozicijo in stari Al postaja vedno bolj slaboten. Beasley bo dobil premoženje, potem pa dekle sem, dekle tja«, je rekel John.

»Stvari se ne razvijajo vedno tako, kot izgledajo. Toda vseeno. Kar je mene razdražilo, to je ta trgovina z dekletom... Šestnajstega bo prispela v Magdaleno in se potem odpeljala s pošto v Snowdrop... Torej, kaj storiti? Ako bo ona potovala s to kočijo, se bom nahajal jaz pri njej, o tem ste lahko prepričani. Toda ona sploh ne sme dospeti tja... Dečki, na nek način jo moram rešiti. Ali mi hočete pomagati? Jaz sem radi vas prišel že večkrat v hude stiske. Seveda, to je druga stvar. Toda, ali ste moji prijatelji? Sedaj veste, kdo je Beasley. Zgubljeni boste, ako padete v kremplje Snake Ansonovi bandi. Vi imate hitre konje, oči, da lahko sledite in razen tega znate tudi rabiti puško. Vi ste ravno pravi, karčnih si želim v hudi stiski, ko imam opravka s tolpo propalic. Ali mi hočete stati ob strani, ali pa me pustiti samega?«

(Dalje prihodnjik.)

Zadnje vesti

NAJSTRAŠNEJŠI DAN VARŠAVE

Je bil po poročilih varšavskega radia dne 26. septembra. Nemci so ves dan strahovito obstreljevali mesto in rušili zgradbe. Kljub temu branilci vztrajajo.

VOJNA PROTI PODMORNICAM

Angleški mornariški minister Winston Churchill je izjavil v parlamentu, da je vojna proti podmornicam vedno bolj uspešna. Doslej je potopljena že skoro tretjina nemških podmornic, ki so plule po Atlantskem oceanu. V prvem tednu vojne so podmornice torpedirale 65.000 ton ladjevja, v drugem tednu 45.000 ton, v tretjem 21.000 ton, ta teden pa samo še 9000 ton. Podmornice se morajo po štirih tednih vrniti na oporišča, ker dali ne vzdrže posadke.

Estenski zunanji minister bo dne 28. t. m. podal izjavo o svojem obisku v Moskvi.

Izstrelki nemških protiletalskih topov so dne 26. septembra padali na belgijsko ozemlje, da si francoska letala, na katere so Nemci streljali, niso letela preko Belgije.

Nemško vojno letalo je napadlo holandsko potniško letalo pri otoku Helgolandu in ga obstreljevalo. En potnik je bil ubit, Nemška vlada se je opravičila, češ, da gre za neljubo pomoto, ker je bilo letalo podobno sovražnim letalom.

18 milijonov letakov so zopet vrgla angleška letala nad Nemčijo v noči od 25. na 26. in ponedeljevi 26. septembra. Vsa letala so se vrnila nepoškodovana.

V Sarajevu je zavladal mraz. Temperatura je pod ničlo. Na Bjelasnici je sneg.

Naš parnik »Lovćen« se vedno vzdržuje promet med Dalmacijo in Konstanco v Črnem morju, toda brez potnikov.

Kaj dajejo kolonije Franciji.

»Mobilizacija po vseh francoskih kolonijah je uspešno končana. Vlada seve ne pove nobenih števil. Kolonialni minister Mandel je obvestil časnikarje le o količinah živil, ki jih Francija sedaj dobi iz kolonij. V nekaj mesecih je dobila iz kolonij več živil kakor v vseh štirih vojnih letih 1914—18, in sicer 1.600.000 ton raznega žita (večinoma iz Indokine), 1.100.000 ton oljnatih pridelkov, 80.000 ton raznih kolonialnih produktov (čaj, kava, kakao, ruma itd.), 350.000 ton premoga in drugih rud, 300 tisoč ton lesa, 60.000 ton kavčuka itd. — Na morju se prejšnji teden angleške in francoske ladje zaplenile 110.000 ton raznega blaga, ki je bilo namenjeno za Nemčijo.

Litva demobilizira. Po ruskih vesteh je litvanska vlada odredila delno demobilizacijo vojske, ker je postal položaj v vzhodni Evropi jasnejši in Litva ni trenutno ogrožena.

Dr. Milan Hodža v Parizu. Bivši predsednik češkoslovaške vlade, dr. Milan Hodža, je te dni prispel v Pariz.

Kaj bo z zavarovalnico »Phönix«? V »Hrvatskem dnevniku« piše začasni odbor za zaščito interesov zavarovalnic »Phönix« o stanju te zavarovalnice in vprašuje, zakaj sta upravni in nadzorni odbor, šele sedaj (po treh letih, ko je dr. Stojadinović odšel v pozabljeno) prišla v deputaciji k ministru za trgovino in industrijo ter mu stavila predloge za sanacijo. Odbor za zaščito interesov zavarovalnic je mnenja, da je treba izterjati dolžnike, ugotoviti upravičenost visokih režijskih stroškov zavarovalnice, rešiti vprašanje državne podpore in doprinosov ostalih zavarovalnih družb za sanacijo »Phönixa«, da bodo zavarovalnici končno vedeli, kakšno vrednost predstavljajo njihove police.

V Zagreb bodo napeljali podzemski plin. V Kravarskem pri Zagrebu so pri vrtnanju našli na podzemski plin v globini 740 metrov. Ker groze težkoče v zvezi z dobavo plinskega premoga in ima zagrebska plinarna zaloga samo še do Božiča, se je pojavil predlog, da bi mestna občina pričela izkoriščati podzemski plin v Kravarskem. Vod do Zagreba bi

Slasličarna kot posredovalnica za sestanke zaljubljenec. V zvezi z uvedbo nove telefonske tarife, glasom katere bo treba plačati od vsakega nadštevila pogovora po 50 para, in z ozirom na prigovore gospodarskih krogov, je odgovorilo pošto ministrstvo, da se v Jugoslaviji telefon zlorablja s strani telefonskih naročnikov. Kajti v Beogradu ima vsak naročnik dnevno po 14 razgovorov, v Berlinu pa samo 8. Kot posebno značilen primer pa navaja ministrstvo neko beograjsko slasličarno, ki ima mesečno nič manj kot 5000 telefonskih pogovorov. Ta slasličarna seveda ne more biti nič drugega kot posredovalnica za sestanke zaljubljenec.

Bencin se bo podražil. »Hrvatski dnevnik« poroča iz Beograda, da je na romunskem trgu bencina nastal tak položaj, da je pričakovati povišanje cen bencina in olja za gorivo v Jugoslaviji, Italiji, Bolgariji, Grški in drugih državah, ki kupujejo bencin in olje izključno ali pretežno v Rumuniji.

Pripadniki 55 narodov v službi francoske vojske. »Društvo prijateljev Francije« v Parizu je prejelo več desetstisoč dopisov od pripadnikov 55 narodov, ki so pripravljene stopiti v službo francoske armade kot vojaki za tehnične poklice.

Kraljica na kolesu. Na Holandskem primanjkuje bencina. Oblasti so odredile štednjo. Da da dober vzgled državljanom, se je kraljica Viliemina odrekla uporabi osebnega avtomobila in se sedaj vozi samo s kolesom, ki je na Holandskem, kjer je sama ravnina, takorekoč narodno prometno sredstvo.

Letalski promet na progji Stockholm—Riga—Moskva se zopet redno razvija.

V Švicu je pobegnil nemški veleindustrialec baron Thyssen, tako poročajo iz Bruslja.

Iz naših krajev

MARIBOR

Obratni zaupniki in organizacijski funkcionarji, pozor!

Strokovna komisija v Mariboru priredi za zaupnike in podružnične odbornike zaupniški tečaj, ki bo trajal 5 mesecev. V tem tečaju se bo predavalo o socialni zakonodaji, narodnem gospodarstvu, sociologiji, gospodarski geografiji, zgodovini delavskega gibanja, govorništvu itd.

Ukrepi za zaščito prebivalstva pred napadi letal

so nekatere ljudi prav po nepotrebnem razburili. K temu so seveda pripomogli razširjevalci vznemirljivih vesti, ki pa navadno ta svoj posel ne opravljajo iz zlobnih namenov, ampak, ker se delajo važne. Vsekakor so ukrepi potrebni za vsak slučaj in izdajajo slične ukrepe v vseh nevtralnih državah. Sem spada gradnja zaklonišč, navodila za zavarovanje pred strupenimi plini, organiziranje protiletalske obrambe

po hišah, pospravljanje podstrešij radi večje varnosti pred zažigalnimi bombami, organiziranje sanitetne službe itd. S tem pa še ni rečeno, da se nam je bati vojne. Vse te priprave imajo prav tak značaj kot pa ima n. pr. cepljenje proti osepnicam. Cepijo vsakega otroka, dasi je več kot verjetno, da osepnic ne bi dobil, tudi če ne bi bil cepljen.

O skrčenju obratovanja v grafični stroki. Sedanjim dogodki so v prvi vrsti prizadeli tiskarsko obrt. V Ljubljani in v Mariboru so morale tiskarne znatno reducirati stalež osebja. Izjemo delajo samo neke tiskarne, ki tiskajo vse tiskovine za mestne občine, mestna podjetja, banovino, banovinsko zalogo šolskih knjig in za državo, v kolikor tega dela ne vrše državne tiskarne. — Med temi tiskarnami, ki so lahko vesele, da jih sedanja kriza ni prizadela, je tudi Crljeva tiskarna v Mariboru.

Cesta proti Slovenski Bistrici bo vendarle popravljena. Banska uprava je razpisala komisijski obhod na državni cesti od Maribora do Frama, ki se bo vršil dne 9. oktobra. Cesto nameravajo na nekaterih mestih preložiti. V to svrhu bodo razlastili več zemljišč. Kdaj bodo začeli z deli na tej cesti, je pa neznan.

Oproščeni emigrant. Policija je izročila sodišču češkoslovaškega emigranta H. radi suma, da je potoval po naši državi s ponarejenim potnim listom. Okrajno sodišče je odredilo takoj sodno razpravo proti aretiranemu emigrantu. Ni pa bilo nobenih dokazov, da bi bil potni list emigranta ponarejen in je zato emigranta oprostil ter ga izpustilo na svobodo.

V Brnu je po polomu ČSR republike zgubil vso premoženje iz trgovine in moral po svetu.

Pri razkopavanju s krampi na Pobrežki cesti so delavci našli na kosti, ki izvirajo iz nekdanjega pokopališča pri Magdalenski cerkvi. Tri osebne avtomobile so zaplenili obmejni organi nekim židom, ki so se pripeljali iz Nemčije, baje s ponarejenimi potnimi listi.

Napadalec iz Mesarske ulice aretiran. V Mesarski ulici je v soboto ponoči napadel nek neznanec 55 letno zasebnico Ivanko Kozlaničovo ko se je vračala s svojim možem iz neke gostilne. Mariborska policija je sedaj aretirala nekega mladeniča iz Kamnice, ki je osumljen, da je izvršil drzen roparski napad in odnesel Kozlaničevi ročno torbico, v kateri je imela din 3080.

Tuj avto razbil. Nek mladenič si je pred kinom »Union« izposodil avtomobil tovarnarja Jurija Pollaka in se peljal proti Zrinjskemu trgu. Ker ni bil več šofiranju, se je zaletel v drevo, katerega je vozilo prelomilo. Vozaču se ni zgodilo ničesar, pač pa je razbil avto in znaša škoda okrog 50.000 din. Pri aretaciji je mladenič izjavil, da je hotel enkrat poskusiti kako se vozi v avtomobilu. Pravijo, da mu bo

LAŠKO

Upravi gostilničarske pivovarne. Laška pivovarna ima 25 m visok dimnik, iz katerega se širijo oblaki črnih saj daleč po mestu. V neposredni okolici je nekaj stanovanjskih hiš, katerih okna so često kar zakrita s sajami. To opažajo zlasti gospodinjice, ko suše zunaj perilo, ki dobi črne madeže. Mnogi stanovalci so bili primorani večkrat ob največji vročini zapreti okna, ker bi jim bile sicer saje letele v stanovanja. Ali bi uprava ne mogla na vrhu dimnika namestiti takozvano sajelovko, kakršne imajo nekatera podjetja po mestih, kjer je velik sklop stanovanjskih hiš? Upamo, da bo uprava uvidela upravičeno željo stanovalcev v območju njene pivovarne že radi tega, ker je stvar tudi v interesu tujskega prometa. Tujski promet pa je tudi v interesu pivovarne.

KOČEVJE

Koliko zaslužijo delavke pri Kressejevih srajcah? Advokat g. dr. Richard Rom iz Kočevja nam je poslal glede plačila za izdelavo srajc v tovarni g. Kresseja novo izjavo treh delavk: Prijateljstvo, Vetrovčeve in Maurovičeve, ki pravijo, da so jih tudi ostale delavke pooblastile za to izjavo, v kateri trdijo, da se njihove mezde gibljejo od din 2,75 do din 4.— na uro. V nadaljnjem trdijo podpisane delavke, da se plača za izdelavo ene srajce v tovarni g. Kresseja din 4,10, toda izdelava ene srajce je razdeljena na več delavk, »ki skupno dobe izplačano za tako srajco din 4,10«. Za srajce boljše kakovosti pa baje dobivajo primerno višje mezde. — Sedaj imamo od advokata dr. Richarda Roma v rokah že tri poravke: od tega dva od delavk in še vedno si nisimo na jasnem, koliko pravzaprav delavke zaslužijo na uro pri izdelavi srajc. Iz popravkov moremo sklepati le toliko, da dobi več delavk, koliko, ni jasno, znesek din 4,10 za izdelavo ene srajce. Koliko časa rabijo te delavke pri tej srajci, da zaslužijo din 4,10, nam g. dr. Rom kljub našemu vprašanju ni pojasnil in ravnotako ne navaja niti on, niti podpisane delavke, koliko jih sodeluje pri izdelavi srajce in kako dolgo, da bi mogli preračunati višino ene mezde pri plačanju din 4,10 za izdelavo ene srajce. Javnost si bo torej lahko napravila sama svojo sodbo.

Ker le dobro podkovani in izobraženi zaupniki lahko izvršujejo svoje funkcije v zadovoljstvo celokpnosti, zato je dolžnost slehernega zaupnika in odbornika, da obiskuje zaupniški tečaj. Prijave sprejma poedine podružnice do sotebote, dne 30. septembra, kakor tudi tajništvo K. M. O. v Delavski zbornici, II. nadstropje.

Pogreba ustreljenega Rogana, ki se je vršil minul ponedeljek na pobrežkem pokopališču se ni udeležil nikdo od občinstva, ker ni bila objavljena ura, sicer bi bilo prišlo gotovo mnogo radovednecev. Poleg grobarja sta bila pri pogrebu navzoča samo dva delavca.

Arretiran, ker je oškodoval upnike. Tukajšnje sodišče je postavilo nekemu mariborskemu gostilničarju prisilno upravo. Prizadeti gostilničar je bil te dni aretiran, ker je kljub prepovedi upravitelja prodajal na trgu grozdje iz vinograda, s čemer so bili oškodovani upniki.

Smrtna kosa. V 97. letu je te dni preminula vdova Julijana Veselova. Pokojnica je baje bila najstarejša Mariborčanka. — V splošni bolnišnici pa je umrla Uršula, ki je pred dnevi dobila težke notranje poškodbe, ko jo je povozil nek kolesar.

Narodno gledališče. Sobota, 30. sept. ob 20. uri: »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Premiera. Slavnostna otvoritvena predstava. — Nedelja, 1. okt. ob 20. uri: »Veriga«. Premiera. V ponedeljek, 2. okt. zaprt. Torek, 3. okt. ob 20. uri: »Celjski grojše«. Premiera.

Opozarjamo vse delavce in nameščence na otvoritveno predstavo Narodnega gledališča v soboto, dne 30. septembra. Vprizorjeno bo veliko Cankarjevo delo »Hlapec Jernej in njegova pravica«, ki ga bomo po dolgem času zopet videli na odru mariborskega gledališča. Toplo priporočamo vsem delavcem in nameščencem, da si ogledajo vprizoritve »Hlapca Jerneja in njegove pravice«. Na letošnjem repertoarju pa je tudi mnogo drugih lepih del, ki so vredna, da jih delavci vidijo.

Izbira sedežev v gledališču je za nove abonente te dni pred otvoritvijo jubilejne sezone še mogoča. Zdaj je še zadnja prilika odločitve ali za parter, ali na balkonu, ali v ložah, ali na galeriji. V olajšanje izbire je interesantom pri gledališki blagajni na vpogled načrt vseh sedežev in cenik abonmaja, ki nudi velik popust napram dnevnim cenam.

»Rediteljski list«, ki ga izdaja Pedagoška centrala v Mariboru po sklepu njenega obč. zbora in upravnega odbora ne bo izhajal. Mnogi naši naročniki do lista niso izpolnili svojih obveznosti, tako da založnica ne razpolaga z zadostnimi gnotnimi sredstvi za izdajanje lista. Ob ugodnejšem gnotnem stanju list spet izide, kar bo pravočasno javljeno v listih. — Odbor.

KRANJ

Utopljeno so našli v Savi delavko Bučan Heleno, zoposleno v tovarni »Jugobruna«. Spočetka so mislili, da gre za samomor; pozneje pa je preiskava ugotovila, da je Bučanovo pahnil v Savo njen mož Ciril, zaposleni pri podjetju »Slograd«, s katerim je živela ločeno. Vzrok za ločitev je bil, ker jo je mož pretepal, svojo surovost pa je podžigal tudi s pijančevanjem. Na praznik, 8. t. m. jo je pričakal pri Starem drevoredu, ko je šlo z mesta na svoje stanovanje v Stružovo. Kakor že prej večkrat, ji je tudi tedaj začel prigovarjati, naj se vrne k njemu nazaj. Ker se pa ni dala pregovoriti, jo je enostavno pahnil v Savo. Časopisni poročajo, da je imela poleg zakonskih še enega nezakonskega otroka in da je bila bolna, kar pa po izjavi njene sostanovke ni resnica. Posledice nesrečnega zakona najbolj tragično zadenejo otroke, kajti žalosten spomin na dogodek jih bo spremljal skozi vse življenje.

Strela je udarila minuli petek v tovarno A. Božiča. Med šviganjem po tkalnici je vžgala več osnov navitih na statvah ter nekatere delavce skoro do nezavesti omanila. Vsekakor srečno naključje, da ni bilo človeških žrtev.

CRNA PRI PREVALJAH

Zastoj kulturnega delovanja. Kulturno življenje je v nekakem zastoj, odkar je pričela vojna ropotati; to se ne tiče samo našega društva »Vzajemnosti«, tudi na ostala društva to vpliva. — Po tolikih letih kulturnega dela vidimo, da je bilo vse prizadevanje skoro zaman.

LITIJA

Kadar se ti zahoče duševnega razvedrila, sezi po lepi knjigi. S to parolo otvarja Delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« svojo knjižnico. Nudili vam bomo proti mali izposojnini knjige velikih, znamenitih domačih, kakor tudi tujih pisateljev (Cankarja, Seliskarja, Adamiča, Gorkega, Zolaja, Jack Londona, Barbussa itd.). Knjižnica bo odprta počenši od nedelje 1. oktobra vsako nedeljo od 9. do 12. ure dop. v društvenem lokalu na Glavnem trgu, na dvorišču g. Žlindra Adolfa. Se priporočamo za obilen obisk. — Odbor.

CELJE

Imenovani, od delavstva nikdar priznani predstavniki, zasedajo po raznih konferencah in sejah ter pošiljajo v svet in v katoliško časopisje resolucije, v katerih se izjavljajo za demokracijo in proti komisarjem v ustanovah. Delavstvo se smeji njihovi naivnosti in slepoti. Prihaja čas, da bodo leteli in se nikdar več povrnil. Predno pa bodo odšli, bodo polagali račune. Če smatrajo, da je demokracija kokopati se do mest, ki jim naj služijo kot korita na račun del. žuljev, so v prokleti zmoti.

TRBOVLJE

Opozorilo! Vsa društva in strokovne organizacije prosimo, da obračunajo za spominske trake, katere je razposlala »Zveza rudarjev Jugoslavije«, podružnica Trbovlje, ob priliki njene proslave v dne 5. in 6. avgusta t. l. v Trbovljah. Vsem organizacijam in posameznim sodrugom, ki so svojo dolžnost že izvršili, se tem potom najlepše zahvaljujemo. Ne moremo pa razumeti onih društev in organizacij, ki na ponovno prošnjo in po preteku tega časa še tega niso storile. Da moramo sestaviti končni obračun, naj vsi zamudniki takoj izvrše svojo dolžnost. Bodimo vestni in točni pri izvrševanju svojih dolžnosti!

Konferenca glede uvedbe plačanih dopustov pri TPD. V nedeljo, dne 1. oktobra ob 9. uri dopoldne se bo vršila v dvorani »Delavskega doma« v Trbovljah konferenca v zadevi uvedbe plačanih dopustov, spremembe pravil bratovskih skladnic in tomačenje § 221 o. z. v zadevi dnevnega odtegljaja din 10 od mezde za čas vojaške vežbe. Konferenco sklicujejo vse tri bratovske zveze. Dostop na konferenco imajo le delegati, določeni od posameznih zvez.

Izlet. V nedeljo, dne 1. oktobra priredijo člani »Vzajemnosti« izlet na Lisco in tem potom vabijo tudi druge, da se tega izleta udeležijo. Odhod s prvim jutranjim vlakom. — Družnost!

ZAGORJE OB SAVI

Zaposlitev pri tukajšnjem rudniku se stalno veča. Posebno v zadnjem času je bilo precej delavcev na novo sprejeti.

Izvedeli smo, da misli občina pričeti z deli pri nadaljevanju kanalizacije. Zeleti bi bilo, da se to čimprej uredi, dokler je še lepo vreme, da si bodo mogli brezposelni še kaj prislužiti pred zimo.

V Savo sta skočila, kakor se zatrijuje, posestnik Viktor Vrtačnik in rudarjeva žena Antonija Ostrožnikova. Imela sta se rada, toda spoznala sta se šele kot sosedo, ona oženjena in mati dveh otrok, on poročen in oče štirih otrok, dočim je peti na poti. Njuno razmerje ni moglo spreminiti njunega položaja.

V obupu sta napravila konec, ki je res tragičen za njiju, še bolj pa za preostale.

Iz Češke

ČTK javlja, da bodo vsle vladine odredbe od 13. julija 1939 v protektoratni pošti napisani in štampilike poštinih uradov v nemščini in češčini, ravnateljstvo pošt in telegrafa pa samo v nemščini z napisom »Postdirektion«.

ČTK javlja po DNB v čeških listih, da smejo vojniki, nameščeni v protektoratu Češke in Morave nabavljati le toliko življenjskih potrebščin, kolikor jim jih je že v naprej odmerjenih. Kopicenje večjih zalog je prepovedano. Isto velja tudi za njihove rodbine, ki smejo dobiti le toliko živil, kakor je določeno za ostalo civilno prebivalstvo. Radi tega baje ni utemeljena domneva, da bi zakrivila sedanje pomanjkanje gotovih življenjskih potrebščin navzočnost dela nemške vojske, oziroma nakupi, ki jih vrši to vojaštvo zase.

Uvedba rodbinskih nakupnih izkaznic. ČTK javlja po DNB, da je uvedlo ministrstvo trgovine in obrti v Berlinu v svrhu pravične razdelitve živil med ljudstvo rodbinske izkaznice in sicer s takojšnjo veljavo tudi za protektorat. Vsak konzument si mora izbrati svojega trgovca, to javiti pri občini in sme potem kupovati samo pri dotičnem trgovcu, na podlagi rodbinske izkaznice, in sicer sledeče potrebščine: meso, mleko in smetano, maslo, jajca, sladkor, kavo in kavine nadomestke, čaj. Isto velja tudi za lokale, gostilne, hotele in zavode, bolnice, zavetišča itd. Na izkaznici je zabeleženo število oseb, ki se smejo prehranjevati na to skupno izkaznico, ki jo mora občina popreje kontrolirati. Prestopki te uredbe se bodo strogo kaznovali.

Gledališke predstave za delavce. V Plznu so že ponovno poskušali uvesti stalne dobre gledališke igre za delavstvo. Za to je bil določen vsak ponedeljek, a se poskus ni obnesel, ker so tudi te cenene predstave obiskovali predvsem premožni ljudje, medtem ko revnejši uslužbenci niso mogli obiskovati gledališča vsak ponedeljek. Narodna strokovna centrala, ki združuje sedaj vse strokovne organizacije, pa se je sedaj dogovorila z mestno upravo v Plznu, da se bodo vršile za delavstvo vsak mesec enkrat v ponedeljek delavske gledališke predstave, za katere bodo prodajali vstopnice zaupniki in Delavska akademija v Plznu.

Gledališče za vojake v Pragi. »Kraft durch Freude« je organiziralo v Pragi gledališke predstave za vojake, ki se nahajajo na ozemlju protektorata, predvsem v Pragi. Doslej so jim zaigrali Lesingovo dramo »Mina z Barnhelma«.

Zvonci v hišah. Radi obrambe pred zračnimi napadi je oblast odredila, da mora biti v vsaki hiši uveden zvonec v stanovanje odgovornega čuvaja hiše.

Trocki o najnovjših dogodkih

Hudi očitki na naslov Moskve.

»Prosveta«, glasilo Slovenske podpornice jednote v Chicagu javlja iz Mexiko City, dne 5. septembra:

Trocki, utemeljitelj rdeče armade, ki živi sedaj v pregnanosti v Mehiki, je spričo dogodkov v Evropi prekinil svoj molk. — Na račun Moskve je napisal to-le:

»Pakt je sramotna Stalinova kapitulacija pred fašističnim imperijalizmom. Sklenjen je bil, da sovjetska oligarhija ostane na krmilu. Edina značilnost pakta je v razkritju, da je hrbtnica komu-

nistične internacionale zlomljena. Sve-tovni proletarijat bo šel preko Stalinovega izdajstva in mrhovine kominter-ne.«

O Trockemu vemo, da ga proglašajo v Moskvi za izdajalca proletarijata. — Zlasti so mu zadnja leta očitali, da je paktiral s fašizmom in so radi tega posebno hudo prijemali tudi njegove pristaje v Španiji, katere so komunisti dolžili, da so se zvezali s španskim, nemškimi in italijanskimi fašizmom ter na ta način uničili špansko revolucijo.

Veilk antikapitalistični trust na Švedskem

Ogromna združna ustanova švedskih socialistov.

V hrupu pretečih in že izbruhnjenih vojn, v strahu pred strašno svetovno katastrofo, je ostala velepomembna pridobitev, ki jo je še pred desetimi leti delavstvo v vseh industrijskih državah smatralo za utopijo, skoro neopažena; je to razvoj švedske delavske socialistične zadruga, »Koopertiva Förbundet«, v velikansko produkcijsko podjetje Severne Evrope. Švedsko združno delo je daleko prekosilo vsa prizadevanja na združnem polju, ki so ga na primer že pred nastopom fašizma danes ves svet omajal po splošni ma kazali nemški socialisti. Če ne bi krizi, ki ne dovoljuje mirnega razgleda, bi bila Švedska vzor vsem tistim, ki vidijo v vedno rastoči socialni delavnosti delavskega gibanja, pot v novo, pravičnejšo družbo.

Že navadno naštevanje produkcijskih obratov in podjetij švedske delavske zadruga, nam kaže impozantno sliko. »Koopertiva Förbundet« poseduje sledeča podjetja: 1. Moderna tovarna za margarino, ki izdeluje na leto 15 milijonov kilogramov margarine, kar predstavlja več kot četrtino vse švedske produkcije margarine. 2. Tovarna za olja in živila; produkcija olja znaša 5 milijonov kg, živil se producira letno 122 milijonov kg. 3. 2 velika moderna mlina z letno produkcijo moke 120 milijonov kg. 4. 5 pekarn za kruh ki spečejo v enem letu 5318 ton kruha. 5. 2 tovarni za čevlje, ki sta v minulem letu izdelali 1 milijon čevljev. 6. Tovarna za usnje izdelala letno usnja v vrednosti 1 milijona švedskih kron. 7. Tovarna za gumi izdelala na leto za 10 milijonov švedskih kron gumijastih izdelkov. 8. Tovarna za umetno svilo. 9. Tovarna za porcelan. 10. Tovarna za izolirni material. Zadnje tri tovarne izdelajo letno za 7 milijonov švedskih kron blaga. Poleg tega je švedska delavska zadruga še lastnica tovarn za registrirne in trgovske blagajne, dveh tovarn za konfekcijo ter ene kemične tovarne. V začetku tekočega leta so ustanovili tovarno za poljedelske stroje. Združna zveza ima tudi velikansko trgovsko hišo, lastno špecerijsko podjetje, tiskarne in svojo založo knjig. — Švedska delavska zadruga je obenem z dansko zadrugo posestnica več tovarn za električne žarnice. Konzumov ima zadruga okrog 5 tisoč.

Švedska delavska združna zveza je začela svojo produkcijo z bojem proti kapitalu. Švedska kapitalistična margarina industrija je začela bojkotirati delavske konzume, delavstvo pa je odgovorilo s tem, da je kupilo neko staro tovarno za margarino. Prvi začetek je bil storjen in kmalu se je posrečilo zlo-miti bojkot in znižati ceno margarine. V boju za znižanje cen olju je bila kupljena največja severnoevropska tovarna za olje in danes je namizno olje na Švedskem zelo poceni. Mline je delavstvo kupilo v boju proti monopolističnim tendencam privatnokapitalističnega izrabljanja. Švedskemu delavstvu se je večkrat posrečilo, da je z grožnjo, da bo osnovalo nova podjetja, znižalo cene gotovim produktom, tako na primer pred kratkim linoleju in konzumentom so na ta način prihranili letno čez 2 milijona švedskih kron.

Velikega pomena je tudi povezanost švedskih delavskih združenj s poljedelskimi. Delavske zadruga dobavljajo poljedelskim ne samo razne trgovske predmete, ampak tudi poljedelske stroje in priprave; poljedelske pa do-

bavljajo delavskim združenjem agrarne predmete: mleko, sadje, žito, meso itd. Na ta način je nastala povezanost, ki je ni prezreti: povezanost med delavci in kmeti. Ko so pred leti socialisti kot daleko najmočnejša stranka na Švedskem prostovoljno poklicali v vlado agrarce kot zastopnike kmeta, je gospodarskemu sodelovanju med delavcem in kmetom sledilo politično. To sodelovanje je danes važen faktor za notranjo stabilnost dežele. Danes si na Švedskem stojita nasproti kmet in delavec kot prijatelja, kar je ogromnega pomena in to dejstvo je važen mirovni faktor. Seveda mir ne zavisi od švedskih združenj in ne od nordijskih demokracij.

Delavstvo vseh dežel mora biti Švedom hvaležno, kajti švedski socialisti so postavili na laž trditev, ki jo pogosto slišimo in ki pravi, da je zasebna podjetnost nenadomestljiva. Gospodarska podjetnost švedskega delavstva pa je tudi dokaz, da je socialistično delavstvo povsod, kjer mu daje prava demokracija možnost svobodnega delovanja, pripravljeno pripravljati mirnim putem nov družabni red. Tisti, ki s propagando in orožjem ta razvoj ogrožajo, se ne smejo čuditi, da si na ta način nakopljejo sovraštvo vseh tistih, ki vidijo v tem miroljubnem razvoju pomembnosti polno pot človeškega napredka.

V ogledalu

Papirnat boj za slovensko-hrvatsko mejo. »Primorske novine«, glasilo JRZ za Hrvatsko Primorje, dokazujejo, da spadajo občine Osilnica, Draga in Trava k Hrvatski. Kot razlog tudi navajajo, da se neki gostilničar v Osilnici piše Kvaternik, tako kakor znani hrvatski upornik. V prepis se je vmešal tudi »Slovenec«, ki zahteva vrnitev teh občin. Izzivalno je še pripomnil, da je ves Gorski kotar pravzaprav slovenski. Na to je spet nastal pri hrvatskem časopisu ogenj v strehi.

Kam spada občina Radatovič? Klerikalna Hrvatska Straža zahteva, da se Radatovič loči iz črnomalskega okraja in priključi Hrvatski. Prebivalci Radatoviča res niso Slovenci, pa tudi Hrvatje niso, ampak po poreklu Srbi.

Nemške podmornice so v Baltičkem morju torpedirale dva finska in en švedski parnik. Finska in švedska vlada bosta protestirali v Berlinu, ker za napad na njune ladje ni bilo povoda. Neka nemška podmornica je torpedirala nek angleški parnik blizu Dublina (Irsk). 3 milijarde ton nafte znaša naše ruska rezerva, kar predstavlja tretjino celokupne svetovne rezerve.

ENODRUŽINSKA HIŠICA

z lepim vrtom na Pobrežju pri Mariboru se odda v najem pod ugodnimi pogoji. — Naslov v upravi našega lista.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad 37 milijonov din na pogrebniinah in doti.

Zavaruje za pogrebno zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000.— in

za otro mlaodotne od 1. do 16. do največ din 25.000.— plačljiva ob dovršenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA

Kongres delavskih zbornic

Sedanje uprave delavskih zbornic ni volilo delavstvo, kakor določa zakon o zaščiti delavcev.

Te zbornice bodo imele septembra meseca svoj kongres in postavljajo na dnevni red tri vprašanja, in sicer enotno strokovno delavsko gibanje v državi, revizijo zakona o inšpekciji dela in revizijo navodil o volitvah delavskih in nameščenskih zaupnikov.

Kaj nameravajo s temi stvarmi?

V prvi točki zahtevajo, da se delavskemu strokovnemu gibanju odvzame neodvisnost in se jim postavi voditelj od zgoraj, to je s tem se odvzame delavcem pravica samoodločbe, s čimer se omejuje njih državljanska svoboda. Delavci in nameščenci po teh nazorih niso enakopravni Jugoslovani.

Kakšne izpremembe predlagajo glede inšpekcij dela nam sicer ni znano, čeprav vemo, da je tam potreba več personala, več kredita in tudi strokovnih delavskih nadzornikov, da bo mogla inšpekcija dela vršiti svojo nalogo, ki je danes ne more.

V tretji točki nameravajo predlagati nova navodila za volitve obratnih zaupnikov. Sistem teh volitev je sedaj popolnoma svoboden, demokratičen in volitve so tajne. Za te volitve ni potreba nobenih novih navodil, ker svobodnejša in pravičnejša ne bodo, da bi pa navodila imela tendenco omejevanja teh prednosti, bi bilo krivično in naperjeno proti delavski samoodločbi.

O raznih načrtih, za katere delajo propagando nasprotniki svobode in enakopravnosti delavstva, smo že mnogo pisali. Zato danes ne bomo.

Dostavljamo le še, da so nasprotniki delavskih pravic pridno na delu in da svobodno delavstvo gonje ne sme prezreti. Čuječno mora ostati.

Uverjeni smo pa, da po sklenjenem hrvaškem sporazumu tudi merodajne oblasti ne bodo dopuščale, da bi se napravljale nove krivice delavskemu razredu, ki ima pravico do popolne enakopravnosti v državi.

Nemška izvozna industrija pošilja židovske potnike na Švedsko, da bi čim bolj pospešila svoj izvoz in dobila devize za nakup švedske visokovredne železne rude. Poseben vladin odposlanec pa obiskuje vse nordijske države in jim ponuja premog iz nekdanjih poljskih rudnikov. Proizvodnja švedske železne rude znaša 14 milijonov ton letno, torej toliko kot znaša produkcija železne rude v Zedinjenih državah ali v Rusiji. Švedska pa je izdala prepoved izvoza svoje visokovredne železne rude, ki jo Nemčiji nujno rabi. Za nordijske države obstoje težave predvsem v pomanjkanju mineralnih olj, nafte in bencina ter premoga.

V Nemčiji so zaprti mnogo cerkva iz razlogov pasivne protiletalske obrambe. Oblasti namreč navajajo, da bi verniki v slučaju napada iz zraka ne mogli doseči zaklonišč. »Osvetovalec Romano« piše, da so ti ukrepi v toliko nerazumljivi, ker se cerkve nahajajo v sredini človeških bivališč, kjer je vseporno zaklonišč. Nadalje pravi imenovani list, da je tudi pet katoliških listov za 30 milijonov katolikov v Nemčiji premalo. Ostali katoliški listi so bili, kakor znano, ustavljeni.

Judje v Nemčiji ne smejo po 20. uri na ulice. Ti ukrepi so izdani radi tega, ker se sumi, da so Judje izkoriščali zatamnitev mest in krajev in lepili po temnih ulicah protirežimske letake, ter risali po židovih razne hujskačoče napise.

V Nemčiji izplačujejo samo 10 odstotkov hranilnih vlog. Vlada je odredila, da smejo

Slovenski duhovnik Ivan Škafar piše

V 7. številki »Slovenec« prinaša popolne vtise slovenskega duhovnika Škafarja, ki je šel obiskat naše izseljence v Nemčiji. V njegovem poročilu beremo:

»Meja. Potrebne formalnosti so izvršene z evropsko vljudnostjo. Lepo. Mogočna, osemdesetmilijonska država me sprejme v svoje območje. Celovec. Beljak. Povsod je treba prestopiti. Veliki postaji. Vzoren red in snaga. Množica kljukastih križev na rdečem polju, najrazličnejših uniform, navdušenih pozdravov svojemu voditelju. V to se ti osredotočijo prvi vtisi. V siju polnočnih zvezd se zaje vlak v gore. Do Solnočnega jih bo na pretek...»

Solnočnega. Za našo slovensko preteklost važno zgodovinsko mesto. Podoba Pribine in Kocija ter Cirila in Metoda ter pokristjanjenje karantanskih in panonskih Slovencev ti stopa v zavest. Siva davčina s svojimi velikimi miselnimi trenji, ki so izhajala tudi iz Solnočnega, se kot v filmu razvija pred tvojimi duhovnimi očmi. Med tem se naglo bližajo Münchenu, žarišču sodobne miselnosti nemške narodnosti. Pa se sprašuješ, ali bo München zaoral tudi v današnji »Karantani« in Panoniji — v naši domovini — take brazde, kot jih je nekoč Solnočnega?

München. Ogromen kolodvor. Ponosno mesto, kjer je novi narodni pokret v Nemčiji napravil svoj zrelostni izpit. Mesto, ki daje sodobni Nemčiji močnejše za stoletja svoj obraz, tretjo preobrazbo v narodni duši. Prva je bila takrat, ko so nekdanji poganški germanski ročovi prejeli blagovest večne Besede, druga je izšla iz Wittemberga, ko je Luther nabil 1517. leta na cerkvena vrata svojih 95 tez, tretja se vrši danes pred našimi očmi. Tako razmišljam in po svoje delim nemško miselnostno zgodovino. Saj na vsak korak vidim, kako globoko je vzniknil današnji vodja v narodovo dušo, posebno v srca mladine. Nehote se zamislim v moč osebnosti...

Tako razmišljam, ko se vozim proti starodavnemu Regensburgu in naprej na sever in opazujem nov svet okrog sebe. Mladina, ogorela od sonca, s pesmijo na ustnicah in globokim spoštovanjem do svojega yoditelja v srcih, vstopa in izstopa. Eni prihajajo s taborenja, drugi odhajajo. Udarina je njih pesem, odločna, odsekana. Odslej me bo ta pesem stalno spremljala. Ko bom v zgodnji urj maševal, bo v jutranjo tihoto v cerkvi udarjala pesem mladine, ki odhaja med polja in livade si krepiti mladostne sile in ko bom v večernem somraku ob nemirnem plapolanju večne luči v pogovoru z Njim, se bo razgleda v mrak pesem vračajoče se mladine...

imejtelji hranilnih vlog dvigniti samo do 10 odstotkov svojih naložb. Prepovedano je prodajanje papirjev državnega posojila.

V času vojne priporočajo listi nemškim gospodinjim takle jedilni list: jutraj: jabolčna juha, marmelada s kruhom in posneto mleko (to je bilo ob začetku vojne, po največji odredbi osebe nad 25 let stare ne smejo uživati mleka). Opoldne: Juha s paradizniki, grahom in slanino. Zvečer: Ostanek juhe od opoldne in klobasa s kruhom.

Delavski pravni svetovalec

Odškodnina za pobitega psa (Hrastnik)

Vprašanje: Za čuvanje svojega posestva na samotni sem imel izurjenega psa varuha. Ko pa je šla moja žena k sosedu s psom, sta se naš in sosedov pes zgrabila in grizla. Sosed je skočil s kolom med pse in tako mlatil po mojem, da ga je ubil. Koliko lahko zahtevam za ubitega psa?

Odgovor: Ako ni bilo nevarnosti, da bi Vaš pes oklal sosedovega, ga sosed seveda ni smel pretepati s kolom, posebno pa ne pobiti in Vaš mora zato poravnati primerno odškodnino. Vprašajte domačega, sodno zapriseženega cenilca, ki je gotovo poznal Vašega psa, kako visoko bi ga cenil in terjajte nato sosedu za dotično odškodnino. Če ne bo hotel plačati, ga povabite morda najprej na uradni dan k sodišču k poskusu mirne poravnave. Če bi še to ne uspelo, boste pač morali tožiti.

Pred likvidacijo jako znižane cene.

Damski in pelc-plašči že od 250 din

naprej itd. Trgovcem nudi velik popust

TRPINOV BAZAR

MARIBOR, VETRINJSKA ŠT. 15